

Ma prof. J. Kallik
9.9.39. h. Kallik.

Diplomitöö
392 339

Voldemar K i v i r ä h k
matr.8836

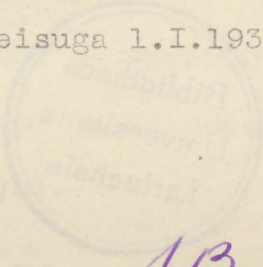
Viis arvestat
Diplomitöö nr
2786

E. V.
TARTU ÜLILINNA
ÕIGUSTEADUSKOND
5. sept. 1939.
Nr 501
TARTU

T O L L I A S U T I S T E

R A K I N G .

(normistiku seisuga 1.I.1939.)

113

2786.

T a r t u s

septembril 1939.a.

Loz. 6 x 89 õigused

S i s u k o r d:

- I. Lühendid ja kasutatud allikaid.
- II. Sissejuhatuseks.
- III . Raking:
  1. Mõiste ja koostis.
  2. Majandusminister ja Majandusministeerium.
  3. Maksude Talitus ja Maksude Talituse direktor.
  4. Tolliinspektorid.
  5. Tollipunktid.
  6. Kaebeasutised tollindusalal.
  7. Kokkuvõte.

A.

Lühendid ja kasutatud allikaid:

1. Probleem = prof.dr.jur.J.Vaabel'i Eesti riigimaksundusõiguse põhiprobleeme.
2. Protsess = prof.dr.jur. A.-T. Kliimann'i Haldusprotsess.
3. Käsiraamat = P.Poom ja V.Daniel'i Tolliseadus.
4. V.Jõgi MKS = V.Jõgi Maksustamiskorralduse seadus.
5. PS. = Põhiseadus, RT 1937, 71, 590.
6. VKS = Valitsemise korraldamise seadus, RT 1938, 37, 332.
7. MKS = Maksustamiskorralduse seadus, RT 1932, 1, 1 ühes hilisemate muudatustega.
8. ToS = Tolliseadus, RT 1936, 74, 605 ühes hilisemate muudatustega.
9. TopS = Tollipõhitariifide seadus, RT 1932, 22, 173 ühes hilisemate muudatustega.
10. M/mm. = Majandusministri määrus.
11. Rngk = Maksude Talituse direktori ringkiri.

I.

Sissejuhatuseks.

Iga riik oma eksisteerimiseks vajab tulusid. Suurem osa tulusid saadakse maksude näol, olgu need siis kas otsesed või kaudsed. Kogumaksudest suurema alaliigi moodustavad tollimaksud ehk tollid.

Maksud ja maksustamine puudutavad kodanike kõige elulise- maid külgi, eriti elamisvõimalust, mille tõttu on väga loomulik, et see ala on kõige valjemalt normeeritud. See nähtub ka meie põhiseadusest, mis on meie õigusliku korra alusmüüriks.

Põhiseadus kindlustab kodanikele teatud isiklike õiguste sarja, mida ei tohi rikkuda ei haldus ega seadusandlus. Samuti kaitseb see kodanikku halduse omavoli ja vägivalla vastu ~~ka~~ mak- sude määramisel. Põhiseadus kirjutab ette, et "ühtki maksu ega koormatist ei või kellelegi peale panna muudu kui seaduse alusel".¹⁾ Sellest nähtub, et PS nõuab, et kodanike maksustamine sünniks seaduse alusel, kuid see ei tähenda veel, et kõik maksud, mak- sustamise tingimused ja viisid oleksid seadustes absoluutselt määratud.²⁾ Seadused ise tihti annavad haldusele üld- ja erivoli- tusi maksude - peamiselt aga tasumaksude määramiseks ja maksus- tamise korraldamiseks.³⁾ Seaduse poolt antud üld- ehk erivolitu- sel haldus teostab maksustamist üldaktide-määrustega või üksik- aktide korraldistega. Need peavad aga kooskõlas olema haldust volitanud volitusnormidega, samuti ka kogu maksuseadustega.⁴⁾

1) PS § 29, I lõige

2) vt. Probleem lhk.35, eriti nota 77.

3) vt. ToS § 10, III ja IV lõige ja M/mm.RT 1936, 101, 817

4) vt. Probleem, Määrus maksundusõiguse normistikus (lhk.83jj.)

Nii toimub maksustamine resp. tollimaksustamine mitmekesiste, oma kehtejõu astenduselt erinevate normide järgi, millised kõik kokku moodustavad ühe tervikliku tollindusõiguse normistiku.

Tollindusõiguses, samuti kui teisteski õigusdistsipliinides võib norme liigitada mitmel alusel. Nii nende kehtejõu astenduse järgi liigistuvad normid põhiseaduslikeks, lihtseaduslikeks ja määruslikeks, teisest küljest jälle üld- ehk generaalnormeks, täiendnormeks, ~~täiendnormeks~~ ja eri- ehk spetsiaalnormeks. Säärane normide liigitelu evib suurt tähtsust ka tolliasutiste rakingu käsitlemisel, kuid peamist tähtsust evib siin aga normide eristamine nende sisu järgi materjaal- ja formaalõiguslikeks normeks. Materjaalõiguslikud normid on sellised, mis sätivad maksukohustuse tekkimist, muundust ja lõppemist. Ülalloendatud küsimused, mida lahendavad materjaalõiguslikud normid on toodud vaid üldistena. On arusaadav, et maksukohustusega seonduvad veel palju teisi küsimusi, mida materjaalõiguslikud normid peavad lahendama, nagu: maksukohuslane, maksuolmastik, maksukohustuse sisu, kohustuse täitmise tingimused, maksustamise kergendused, maksu vähendamine (kohustuse muundus) ja maksu kustutamine (kohustuse lõpetamine).⁵⁾ Formaalõiguslike normide all mõistame aga sääraseid norme, mis sätivad maksukohustusvahekorra realiseerimise tingimusi.⁶⁾ Tollindusõiguses kuuluvad siia normid, mis korraldavad tollimaksustamise organisatsiooni, s.o. asutisi, nende koostist ja pädevust, siis menetlust ja õiguskaitset (protsessi).

Rakingu käsitlelusele evivad tähtsust just organisatsioonilised normid ja seda niihästi maksustamise kui ka õiguskaitse alalt.

5) vt. Probleem - Materjaalsed ja formaalsed õigusnormid maksuseadustes (lhk. 45 j.j.)

6) vt. ib lhk. 58

Õiguskaitsset sättivaid norme võib veel kaheks - vaide- ja kaebe- asutisi korraldavaiks normeks liigitada. Peale eeltoodude kuulu- vad formaalõiguslike normide hulka ka sooritusmenetlust ja tolli- süütegeusid sättivad normid.^{6a)}

Eeltoodud normide liigituse alusel võib kehtivat tollindus- õiguse normistikku liigitada järgnevalt:

I. Põhiseaduslikud, kuhu kuuluvad Põhiseadus (RT 1937,71,590) ja oma loomupoolest ka Valitsemise korraldamise seadus (RT 1938, 37, 332).^{6 b)}

II. Lihtseaduslikud. Siia kuuluvad Maksustamiskorralduse seadus (RT 1932, 1, 1) Tolliseadus (RT 1936,74,605) ja Tolli- põhitariifide seadus (RT 1932, 22, 173).

III. Määruslikud normid, kuhu kuuluvad Majandusministri määrus- sed. Siia liiki võib arvata ka Majandusministri ja Maksude Talitu- se direktori juhiseid. Olgugi, et need on halduse puht internsed aktid, mõjustavad nad siiski tollindusõiguse üldnorme ning evivad rakingu käsitlusel küllaldaselt tähtsust.

Teisest küljest jälle: VKS on Põhiseaduse suhtes selle vahe- tult täideviijaks, olles ühtlasi MKS-ele üld- ja täiendseaduseks. MKS on aga üldmaksuseaduseks, mille suhtes ToS ja TopS on eri- ehk spetsiaalseadusteks. Majandusministri määrused, samuti ka Majandusministri ja Maksude Talituse direktori juhised on aga MKS, ToS ja TopS konkretiseerimiseks ja rakendamiseks ning peavad olema antud kooskõlas viimastega.

Eelloetletud normistikku täiendavad veel terve rida väljas- pool maksuseadusi olelevaid norme, mis ühel ehk teisel määral maksuseadusi (normistikku) täiendavad. Tähtsamaist oleks mainida Administratiivsissenõudmise seadus (RT 1932, 2, 15) ja Administ- ratiivkohtupidamise kord (RT 1919, 10,I,23)

6a) vt. Probleem lhk.64

6b) vt. ka ib. lhk.107

Eelpooltoodud normistikule baseerubki tollimaksustamise asutiste organisatsioon ja pädevus (kompetents). Kes on õigustatud ja kohustatud tollimaksustamist teostama ja mil määral, seda vaatleme järgnevas osas.

II.

R a k i n g.

1. Mõiste ja koostis.

Rakingu või rakkimi all üldiselt mõistetakse teatud sihti või ülesannet taotlevate asutiste organisatsiooni, s.o. teatud asutiste süsteemi mingi ühise ülesande sooritamiseks.

Tollimaksustamise organisatsioon või lihtsalt tolli rakkim kujutab kehtiva normistiku järgi endast asutiste püramidaalset astmestikku, mille tipuks või tipporganiks on Majandusminister Majandusministeeriumi juhina. Majandusministrile subordineeritud järgneva astme moodustab Maksude Talitus, eesotsas Maksude Talituse direktoriga, kellele subordineeritud astme moodustavad tolliinspektorid. Tolliinspektorile alluva ning viimase astme moodustavad tolli läbilaske punktid.

2. Majandusminister ja Majandusministeerium.

Majandusministri ülesannete ja pädevuse käsitlemisele asudes peab kõigepealt lähtuma põhiseadusest kui kogu õiguskorra alusest. Peab tähendama, et maksustamist ja maksuorganeid sättivaid norme leidub Põhiseaduses võrdlemisi vähe, Põhiseadus nõuab esiteks, et maksustamine sünniks seaduse alusel, milleks peab antama vastavad seadused.⁷⁾

---

7) vt. PS. § 29

Teiseks PS käseb asutada seadusega üksikute valitsemisalade korraldamiseks sellekohased ministeeriumid, milline nõue on kehtiv ka maksustamise ala kohta.⁸⁾ Edasi PS määrab üldjoontes ka ministri ülesanded. PS § 53 räägib: Minister juhib ministeeriumi, korraldab ministeeriumi tegevusalasse puutuvaid küsimusi ning täidab muid ülesandeid, mis talle pandud seadusega määratud alusel ja ulatuses.⁹⁾ Tähendab, minister juhib ministeeriumi ja korraldab ministeeriumi tegevusalasse puutuvaid küsimusi iseenesest juba Põhiseaduse jõul, muid ülesandeid aga täidab ta vaid niivõrra, kui see seadustes määratud. Edasi, PS. kindlustab ministrile ka määrusandluse õiguse, olgugi, et see võib toimuda vaid seaduse alusel ja ulatuses. § 54 määrab: Vabariigi Valitsusel ja üksikuil ministreil on õigus anda määrusi seaduses ettenähtud alusel ja ulatuses.¹⁰⁾ See norm ei ole küll selline üldvolitus nagu PS norm, mis kindlustab määrusandluse õiguse Vabariigi Presidendile,¹¹⁾ kuid siiski äärmiselt tähtis, sest ta tõmbab kindla piiri isikute suhtes, kes on määrusandluseks õigustatud. Võiks ju väita, et Põhiseadus ei keela ka teistele haldusisikuile määrusi anda, kuid see väitlus ei saa paika pidades, sest PS loetleb expressi verbis isikud kesselleks on õigustatud, vastupidisel juhul ei oleks sellisel loetelul mõtet. Siit nähtub, et ministrist madalamal seisvaile haldusisikuile seadlusandlus Põhiseaduse nõudeid rikkumata, määrusandluse õigust omistada ei või.¹²⁾

---

8) vt. PS § 49, II ja III lõige

9) ib § 53, I lõige

10) vt. PS § 54

11) vt. ib § 39 p.4

12) vt. ka Probleem lhk 92.

PS normid sätivad ministri, resp. Majandusministri ülesandeid ja kompetentsi liiga üldiselt, neid on vaja sisustada ja konkretiseerida. Põhiseaduse konkretiseerijaks ja vahenditaks elluviijaks on Valitsemiskorraldamise seadus (RT 1938, 37, 332). Selle seaduse normid määravad valitsusasutised ja ametisikud, kelle võimkonda kuulub maksustamis-, resp. tollimaksustamistegevus, samuti nende asutiste korralduse üldised alused. Need normid annavad maksustamistegevuse Majandusministeeriumi võimkonda, määrates nende ülesannete otseseks teostamiseks eriasutise -Maksude Talituse. Majandusministeeriumi ülesandeid loendav § seda otseselt ei maini, kuid see järeldeb Majandusministeeriumi koostidt ja selle alljao- tiste ülesandeid määravaist normest. § 59 järgi Majandusministeeriumi koostisse kuuluvad : Rahandusosakond , Maksude Talitus, Kaubandusosakond, Tööstusosakond ja Üldosakond. § 61 aga määrab: "Maksude Talituse ülesandeks on : otsemaksudega ja lõivudega maksustamise ning aktsiisi- ja tollimaksustamise teostamine ning Maksude Talituse korraldusse antud muude maksude ja tasurahade sissenõudmise korraldamine ja järelvalve; monopolide valitsemine."

Seega VKS on tollimaksustamise otsese teostamise pannud Maksude Talitusele, kes Majandusministeeriumi osakonnana allub otseselt Majandusministri kui ressoori juhi korraldustele.

Seni käsitletud normid on Majandusministri tollimaksundus ala ülesandeid ja kompetentsi piiritlenud vaid üldjoontes, üksikasjalikumalt ja konkreetsemalt teevad seda aga Maksustamiskorralduse seadus, Tolliseadus ja Tollipõhitariifide seadus. Nende seaduste alusel Majandusminister teostab oma ülesandeid - tollimaksustamist, kas üksikaktide-korraldiste, või üldaktide-määruste kaudu. Majandusministri poolt volitusnormide alusel antud akte võib sisuliselt eristada kahte liiki. Ühedega Majandusminister loob (teki-

tab) materjaalset-, teistega formaalset õigust. Materjaalset õigust tekitavate aktidega Majandusminister kas muudab või lõpetab tollimaksu kohustust, s.t. muudab seadusega määratud üldist korda. Neid Majandusministri akte õigustavaid normest oleks tähtsaimatena mainida MKS §§ 119 ja 120 ToS §§ 10, 166, 191, 295 ja 296. Esimeste järgi võib Majandusminister kustutada maksuvõlga 1) § 119 järgi, kui võla sissenõudmine on lootusetu - piiramata summas ja 2) § 120 järgi, kui võla sissenõudmine võiks hävitada võlgniku majapidamise - kuni kr.500.-, üle selle summa kuulub võlakustutamise Vabariigi Valitsusele. ToS § 10 - kui volitusnorm annab Majandusministrile õiguse määrusandlusega tollitasumakse korraldada. § 10, IV lõige lausub: "tollitasude määrad, kui need ei ole ettenähtud seadustes või määrustes, määrab kindlaks Majandusminister." Selle normi jõul on Majandusminister oma määrusega sättinud laotasu, laevapassitasu, kantseleitasu, tollivalve teostamise ja tolliametnike komandeerimisetasu, blankettide tasu, laboratooriumis tehtavate katsete ja analüüside tasu ja välismaalt sisseveetavate esemete tollimärkidega varustamise tasu määrad ja korra.¹³⁾ Eeltoodust nähtub, et seadusandlus on tollimaksude alal tasumaksude määramise jätnud täiel määral Majandusministri võimkonda, andes viimasele õiguse seadustes abstraktselt määramata jäetud kohustuse suuruse määramiseks. Siin on Majandusministri suvalise teotsemise väli väga laiapiiriline ja tasumaksudena mõeldud maksud (kodanikele kasuks tulnud avalike seandite kasutamise eest¹⁴⁾) võivad kujuneda tõelisteks riigituludeks- maksudeks ilma vastutasuta.¹⁵⁾

ToS § 166 annab Majandusministrile õiguse konkreetjuhtudel vähendada või lõpetada seadusega abstraktselt määratud kohustusi.

ToS § 166 lausub: "Majandusministril on õigus vabastada sisse- ja

13) vt. RT 1936, 101, 817.

14) vt. Probleem lhk.19

15) vt. ib. lhk 15

väljaveetavaid esemeid tollimaksudest või vähendada seda: 1) riigi- ja omavalitsusasutistele, Punasele Ristile ja Kaitseliidule piiramata summas; 2) heategelikele, hoolekande-, õppe- ja teaduslikele asutistele ning mõjuvatel põhjustel eraisikuile igal üksikul juhul kuni 2500 krooni võrra, kui vabastamisele kuuluvad esemed ei ole määratud äriliseks otstarbeks.¹⁶⁾ Sama §-i p.3 eraladudes hukkunud või tulikahju läbi kõlbmatuks muutunud esemete tollimaksude kustutamist.

Eeltoodud §-i põhjal Majandusminister otsustab küsimusi üksikaktidega ad hoc juhtudel. ToS § 191, 295 ja 296 volitavad aga Majandusministrit andma soodustusi üldaktide- ehk määrustega. § 191 järgi on Majandusministril õigus anda tollisoodustusi tollivähendamise, tollist vabastamise või tasutud tolli tagasimaksmise näol, tollisoodustuse tingimused ja üksikasjad avaldatakse Riigi Teatajas Majandusministri määrusena.¹⁷⁾

Eeltähendatud §§-de alusel on Majandusministri poolt antud mitmeid tollisoodustusi andvaid määrusi, nagu näitusesemete, kaubaproovide, masinate ja aparaatide, pakkimisvahendite ja muude esemete soodustatud korras läbilaskmise-, samuti ka ToS §§ 295 ja 296 alusel reisijatel kaasasolevate esemete ja liiklemisvahendite üle piiri laskmise kohta.¹⁸⁾ Väga palju tollisoodustusi andvaid määrusi toorainete kohta on antud endise ToS § 235 alusel, mis vastab kehtivale ToS § 191.¹⁹⁾

---

16) ToS § 166 p.1 ja 2

17) ib § 191, II lõige

18) vt. RT 1936, 101, 812-816

19) määruste loetelu ja allikad vt. Käsiraamat lhk.129-131

~~20) vt. ToS §§ 36 p.3 märkus; 51 p.1 m.; 54, m. j. n. e.~~

Sellele määrusandluse õigusele liitub veel Tollipõhitariifide seadusega Majandusministrile, Majandusministeeriumi Tööstusosakonnale ja Majandusministeeriumi kaubandusosakonnale antud õigus ad hoc juhtudel soodustusi anda, mida kasutatakse rohkesti kodumaa tööstuse ja kaubanduse elustamiseks.²⁰⁾

Eelmainitud normide alusel antud soodustusandluse õigus on Majandusministrile tähtsaimaks majanduspoliitiliseks vahendiks riigi majanduselu, eriti tööstuse ja kaubanduse arendamisel ja juhtimisel.

Majandusminister ressoori juhina juhib ja korraldab tollimaksustamist ning teostab selle üle järelvalvet, Neid ülesandeid teostab ta oma formaalõigust loovate kas üksik- või üldaktidega. Neid akte õigustavaist tähtsamaist normest oleks mainida MKS § 2, ToS § 2 ja VKS § 26. III

MKS § 2 ja ToS § 2 alusel Majandusminister määrab tolliinspektorite asukohad ja tollivalve piirkonnad või erialad, kuna VKS § 26 sätib ametisikute määramist tollirakingus.

MKS § 2 ja ToS § 2 alusel ongi Majandusminister oma määrusega (RT 1936, 101, 818) kindlaks määranud tolliasutised ja nende tollivalve piirkonnad.²¹⁾

VKS § 26 järgi aga Majandusminister nimetab ametisse ja vabastab sellest Ministeeriumi koosseisu kuuluvaid riigiteenijaid, kes ei kuulu ametisse nimetamisele Vabariigi Presidendi poolt või kelle ametisse nimetamine pole seatud korras pandud alluvaile ametnikele.²²⁾

Siin olgu tähendatud, et ministri määrata on kõik ministeeriumi koosseisu kuuluvad ametnikud, väljaarvatud Talituste ja Osakondade direktorid ja nende abid, millised kuuluvad ametisse määramisele

20) Vt. TopS §§ 36 p.3 märkus; 51 p.1 m.; 54 m. jne.

21) vt. RT 1936, 101, 818, VI osa.

22) vt. VKS § 26

Vabariigi Presidendi poolt, ning riigiteenijad alates XX astmest madalamale, millised kuuluvad ametisse määramisele Talituse või Osakonna direktori poolt.²³⁾ Seega need normid on kogu tollimaksustamise organisatsiooni korraldamise Maksude Talitusest allapoole määranud Majandusministri võimkonda.

Majandusministri pädevust sättivaist normest tollimaksustamise korraldamise ja juhtimise alal oleks mainida veel ToS § 10, III lõige, 11, 89, 199 ja 303. Nende normide alusel on Majandusminister annud järgmisi juhiseid ja korraldusi: 1) Juhised tollimaksude deposiiti võtmise kohta, 2) juhised kaubavooride üle piiri laskmise kohta, 3) Korraldis transiitesemete tollirevideerimise tähtaja pikendamise kohta, 4) Tollimaksude tasumise kord neil juhtudel, kus Raudteede Talitus, kui veoettevõtja täidab tollitoiminguid ja 5) Juhised sadama maksude võtmise kohta.^{24 ja 25)}

Senini kirjeldatud Majandusministri kirjalikule tollindusala juhtimisele ja korraldamisele liitub veel tema suuline juhtimine ja korraldamine, mida teeb ta allumuse korras suuliselt direktiive ja korraldusi andes.

3. Maksude Talituse direktor ja Maksude Talitus.

Järgneva Majandusministrile alluva astme tolliasutiste rakingus moodustab Maksude Talitus koos teda juhtiva direktoriga. Kuigi MKS moodustab maksustamisala normistus põhiraamistiku, ei saa ainult selle käsitleusega kuigi selget pilti tolliasutiste rakingust. Tuleb tahes ehk tahtmata täiendusnormistikuna abiks võtta VKS.

23) vt. ib. § 25 ja 34 p.4

24) RT 1936, 101, 819.

25) Kuna juhiste all doktriinis mõistetakse ainult administratsiooni sisemisi korraldusi, mis antakse täitmiseks alluvatele allumusevahetajate eeldusel (vt. Probleem lhk.88), siis eelnimetatud tuleks pigemini küll määrusteks kui juhisteks lugeda.

Maksude Talituse direktori ülesanded on üldjoontes piiritletud VKS §§ 33 ja 34, kuna Maksude Talitus eraldi § 61-s. Selle järgi Maksude Talituse ülesandeks on: otsemaksudega ja lõivudega maksustamine ning aktsiisi- ja tollimaksustamise teostamine ning Maksude Talituse korraldusse antud muude maksude ja tasurahade sissenõudmine, korraldamine ja järelvalve.²⁶⁾ See on kompetentsi piiritlev norm, mis määrab Maksude Talituse teotsemise sfääri, kuhu kuulub ka tollimaksustamine.

Vastavalt maksude liikidele jaguneb Maksude Talitus otsemaksu-, aktsiisi- ja tolliasjade bürooks, mida juhivad abidirektori õigustega büroojuhatajad.

Maksude Talitus teostab maksustamist maksu- ja tolliinspektorite kaudu Maksude Talituse direktori juhtimisel, korraldamisel ja järelvalvel.²⁷⁾ Seega maksustamise alal on direktoril vaid juhtimine, korraldamine ja järelvalve. Kui võrd võib võtta direktor, või tema volitusel mõni ametnik, osa otsekoheste maksustamisülesannete täitmisest, määratakse kindlaks seadusega iga üksiku juhu jaoks eraldi.²⁸⁾ Sellised juhud on määratud MKS § 4, II lõikes ja ToS § 158. Esimene määrab, et järelvalve teostamise korras Maksude Talituse direktor võib volitada ka temale alluvaid ametnikke üksikuil juhtudel määrama tollimakse, ning ToS § 158 määrab, et kontrollrevideerimise õigus on peale tolliinspektori ja abiinspektorite ka Maksude Talituse direktoril ja tema poolt määratud ametnikel.²⁹⁾

---

26) vt. VKS § 61

27) MKS § 1

28) vt. V.Jõgi MKS lhk 74

29) vt. MKS § 4, II lõige ja ToS § 158, I lõige

Neist sättest järeldub, et Maksude Talituse direktor ei tegele otsese tollimaksustamisega. Veel enam - Maksude Talituse direktor ei ole pädev ka muutma administratiiv korras tolliinspektori, või selleks määratud tollirevidentide poolt koostatud tollimaksu otsuseid (revideerimise akte). See võib toimuda vaid vastulausete ja kaebuste korras MKS §§ 65-79, 94 j.j. ja teistimise korras MKS § 99 j.j. sätete järgi. Erandina võib vaid, nagu eelpool tähendatud, kontrollrevideerimise teel ToS § 158 alusel revideerimise akti kui tollimaksuotsust muuta. Küll võib aga Maksude Talituse direktor dispenseerida maksukohuslast, muutes seega maksukohustust sisuliselt. Selliseid Maksude Talituse direktori pädevusse antud dispensatsioonide juhte sätivad MKS § 119 ja ToS § 173. Esimese järgi Maksude Talituse direktor võib kustutada makse, kui kustutatav summa ei ületa Kr.1000.- juhul kui maksukohuslane on langenud olukorda, kus ta ei suuda temale määratud maksu tasuda ja selle saamine osutub lootusetuks.

Teise, s.o. ToS § 173 järgi on Maksude Talituse direktoril õigus vabastada tollimaksudest ümberkolijate majakraami tollisummas kuni Kr.500.-Samuti Kr.500.- ulatuses võib ta vabastada tollimaksudest vanu esemeid ToS § 166 alusel antud Majandusministri volituse põhjal.³⁰⁾ Dispensatsioonide juhtude hulka võib arvata ka Maksude Talituse direktori õigust lubada üle tähtaja laos seisnud esemeid välismaale tagasi vedada põhitollinõudmata.³¹⁾

30) vt. ToS § 166, III lõige ja Käsiraamat lhk.128

31) ToS § 215 p.4; vt. ka Probleem lhk 141.

Eeltoodu oleks lühike ülevaade neist Maksude Talituse direktori ülesandest, mis seotud materjaalsete kohustuste korraldamisega. Tollimaksustamise juhtimise, korraldamise ja järelvalve alal, s.o. formaalse õiguse valdkonnas on aga Maksude Talituse direktori ülesanded võrdlemisi laialdased. Neid ülesandeid teostab ta oma mitmet liiki administratiivaktidega nagu juhiste, korralduste-, otsustega j.n.e. Juhtimise ja korraldamise alal on Maksude Talituse direktor annud MKS ja ToS alusel palju kirjalikke juhiseid nagu: Juhised tolliasutiste hariliku tööaja ja ületunnitööde tegemise kohta, Transiit-ja tolliasutistevahelise veo kord maanteedel ja õhuteel j.n.e.³²⁾ Peale eeltoodu on Maksude Talituse direktoril õigus: 1) Vabastada ületähtaja laos seisemise tõttu riigi käsutusse langenud ja enampakkumisele määratud esemed enampakkumisest tingimusel, et need veetakse välismaale tagasi (ToS 225), 2) tühistada ToS § 236 tingimustel enampakkumisel toimetatud müük (ToS § 237) ja 3) temale kuulub kaebuste otsustamine esemete enampakkumisele määramise ja müügist saadud summade jaotamise kohta (ToS § 248).

Peab tähendama, et säärased norme, kus Maksude Talituse direktori ülesanded expressis verbis mainitud, leidub peale eelpool käsitletute MKS ja ToS-s veel rohkesti (nt. ToS §§ 14, 15 j.n.e.), kuid nende kõigi esile toomisel ei oleks mõtet, sest senini käsitletust peaks selguma Maksude Talituse direktori ja Maksude Talituse tähtsus ja positsioon tolliasutiste rakin-

gus.

---

32) vt. Käsiraamat lhk. 112-128

4. Tolliinspektorid.

Maksude Talitusele ja Maksude Talituse direktorile alluvalt järgmise astme tolliasutiste rakingus moodustavad tolliinspektorid. Tolliinspektorite ülesandeid ja kompetentsi kirjeldades ei saa mööduda Valitsemise korraldamise seadusest. Tähendatud seaduse § 37 määrab: "Talituste või Osakondade alljaotuste juhatajad tegutsevad direktori järelvalvel ning teevad ettekandeid omal alal direktorile asjus, mis seatud korras pole antud alljaotuse juhataja enda otsustada.

Alljaotuse juhatajale alluvad alljaotuse koosseisu kuuluvad ametnikud ja teenijad.

Ministri sellekohasel korraldusel võivad alljaotuste juhatajad omal alal teha ministri otsustamisele kuuluvais küsimusis ettekandeid otse ministrile, informeerides neist direktorit viimase poolt antud juhtnööride kohaselt.³³⁾ Olulisem selles on, et alljaotuste juhatajad (siin tolliinspektorid) tegutsevad direktori järelvalvel ja et neile alluvad alljaotuse koosseisu kuuluvad teenijad.

See on allumust sättiv norm ning on tollirakingu kujundamisel nagu jätkuks VKS § 59-le. Viimane määrab Maksude Talituse alluvaks Majandusministrile, kui tollirakingu tippporganile, § 37 aga sätib jälle alluvust Maksude Talituse direktorile ja Maksude Talituse alljaotuse juhatajatele. Need on ka ainukesed, tollirakingus allumust sättivad normid, sest ei MKS ega ToSe ei leidu puhtakujulisi allumust sättivaid norme. See on seadustechniliselt ka õige, sest VKS, kui üldine seadus sätib haldus-

---

33) VKS § 37

asutiste organisatsioonide ja alluvust, MKS ja ToS aga kui eriseadused, nende ülesandeid.

MKS järgi Maksude Talitus teostab maksustamist maksu- ja tolliinspektorite kaudu (§ 1). Ja edasi: Kaupade käbilaskmine tollipiirist, maksustamine tollimaksude- ja tasude, ning tolliasutiste poolt võetavate teiste maksudega, mida võetakse kaupade läbilaskmisel, tollipiirist, samuti ka tollinõuete täitmise järelvalve kuulub selle inspektorile, kelle tegevuspiirkonnas asuvad kaupade ja reisijate tollipiirist läbilaskmise kohad (§ 32).³⁴⁾

Neist sätetest ilmneb (selgub), et tolliinspektorite peategevuseks (funktsiooniks) osutub otsene tollimaksudega maksustamine, milline aga on seondatud paljude teiste kõrvalülesannetega, nagu kaupade tollipiirist läbilaskmine, järelvalve tollinõuete täitmise üle j.n.e.

On arusaadav, et tolliinspektori poolt otsene tollimaksustamise teostamine võib toimuda ainult vähemates tolliasutistes (tollinspektsioonides). Suuremates ja laialdase tegevusega tolliasutistes ei suudaks aga tolliinspektor üksi sellega toime tulla, ning faktilisteks maksustajaiks nendes on tollirevidendid.

MKS § 4 räägib, et kui seda nõuab tolli laialdane tegevus, võib tolliinspektor tollimaksude alal panna kaupade revideerimise (tollimaksude tuvastamise) ja tollimaksude määramise abiinspektorite asemel tollirevidentide peale, kusjuures tolli-

---

34) MKS. ms. RT 1936, 92, 726

revidendid nähakse ette koosseisu seaduses ja määratakse ametisse Majandusministri poolt. Tollirevidendid teotsevad küll inspektorite nimel, kuid maksuotsused (revideerimise aktid) koostavad iseseisvalt ja omal nimel, kusjuures inspektoreile jääb vaid järelvalve, mida ta teostab kontroll-revideerimiste teel (ToS § 158).³⁵⁾

Edasi, tolliinspektor otsustab vaided (vastulaused), mis on antud kaupade tollitariifi alla määramise asjus (MKS § 65). Siin ilmneb tolliinspektori jurisdiktsiooniline funktsioon, ning ta kujutab enesest kohtuliku haldusinstantsi esimest astet tolli alal.^{35a)} Vaide korras tehtud inspektori otsuseid ei saa muuta ei Maksude Talituse direktor ega ka Majandusminister, muuta saab seda vaid kaebe korras Tollipea-komitee, kui teise astme kohtulik haldusinstants tollimaksutamise alal.

Tollindusõiguses esineb rohkesti tolliinspektorite otsustamisele kuuluvaid dispensatsioonijuhtumeid. Nii on tolliinspektoril õigus vabastada tollist ja lisatollist esemeid: 1) mis tolli- ja eraladudesse võtmise ajal olid rikunud ja tarvitamiseks kõlbmatud; 2) mis tolliladudes revideerimise ajal leiti olevat rikunud ja tarvitamiseks kõlbmatud; 3) mis põlesid ära või hävisid muul teel või muutusid kõlbmatuks tolliladudes hoidmise ajal. Neil juhtudel hävitatakse esemed seaduses ettenähtud korras.³⁶⁾ Sisuliselt ei taha selles normis loendatud juhud kuuluda dispensatsioonijuhtude

35) Vt. ka V.Jõgi MKS lhk 59

35a) vt. Protsess -Kohtulikud haldusinstantsid -lhk 93 j.j.

36) ToS § 163 vt. ka ToS § 145.

hulka, sest tollindusõiguses ei leidu normi, mis kohustaks ülalloendatud juhtudel maksukohuslast-kaubakäsutajat tasuma tollimakse. Neil juhtudel (p.p.1 ja 2 ja p.3 lõpposa) tolliinspektor peab ametikohuslikult ex officio esemed hävitama, maksukohuslasele jääb vaid õigus kas sellega nõustuda või mitte. (ToS § 145).³⁷⁾ Seega ei kuulu selle normi alusel antud aktid mitte tolliinspektori suvaliste aktide hulka, nagu seda on dispensatsioonid,³⁸⁾ ja nagu võiks arvata ka selle normi pealkirja sõnastusest. Selle normi alusel antud aktid kuuluvad pigemini määravate korralduste hulka ja ToS § 163 kujutab enesest vaid täiendnormi ToS § 145-le.

Edasi, tolliinspektoril on õigus vabastada põhitollist Eesti maa- ja tööstussaadusi, pakkimisvahendeid, mis tuuakse tagasi välismaalt ja välismaalt sisseveetavaid ja tollile alluvaid pakkimisvahendeid, mille eest toll kord juba Eestis tasutud.³⁹⁾

Majandusministri volitusel ja tema poolt määratud summa ulatuses võib tolliinspektor vabastada tollimaksudest riideid ja muid esemeid, mis saadetakse Eestis elutsevaile isikuile toetuseks, või tuuakse kaasa viimase poolt isiklikult.⁴⁰⁾ Tolliinspektor võib lubada Eesti kodakondsusse kuuluvail meremeestel nende laevateenistusest lahkumisel või puhkusele minekul tuua maale tollita neil laeval kasutamisel olnud pruugitud esemeid ja uusi kuni Kr.10.- tollisumma suuruses.⁴¹⁾

37) vrd. ka ToS § 261

38) vt. Probleem lhk.149

39) vt.ToS § 164

40) " ib. § 166, III lõige ja Käsiraamat lhk.128, § 24

41) vt. ToS § 168 ja 169

Ex lib. inv. Tart

Kui arvutamis- või väljakirjutamisvea tõttu on tekkinud tollimaksude enam- või vähemvõtted, siis antakse enam võetud summad kaubakäsutajale tagasi, vähemvõetud summad aga nõutakse sisse administratiiv sissenõudmise korras.⁴²⁾

Täiendav tollimaksude ja tasude sissenõudmine toimub tolliinspektori igakordsel otsusel.⁴³⁾ Tollimaksude ja tasude tagasimaksmine toimub samuti tolliinspektori igakordsel otsusel, kuid ainult juhtumeil, kui tagasimakstav summa ei ületa

kr.500.-⁴⁴⁾ Viimati mainitud tolliinspektori otsused (korraldised) ei kuulu enam dispensatsioonide liiki, vaid kujutavad enesest täiendavat maksustamise otsust.⁴⁵⁾ Küll kuulub aga dispensatsiooni juhtude hulka veel tolliinspektori õigus tollita läbilasta reisija pagas, mis reisijale järele saadetakse kolme kuu kestel sissesõidu päevast arvates.⁴⁶⁾

Tollimaksude määramiseks ladudesse võetud esemete laostahoiu tähtajaks on - tolliladudes üks aasta ja tollivalve all olevates eraladudes kaks aastat. Kui selle aja kestel ei ole esemetel lasuvad maksud tasutud ja neid tollikorraldusest välja võetud, langevad esemed riigi käsutusse enampakkumisel äramüümiseks tollimaksude ja tasude katteks.⁴⁷⁾

Riigi käsutusse võetud esemed määratakse enampakkumisel müügile tolliinspektori poolt, kusjuures müüki toimetab inspektor või tema poolt selleks määratud ametnik.⁴⁸⁾

-
- 42) vt. ib. § 200, I lõige
43) " ib. § 201
44) " ib. § 202 ja MKS § 123
45) vt. ka Probleem lhk 131
46) " ToS § 297
47) " ib. § 220 ja 221
48) " ib. § 222, 227

Peale eelloetelu teostab tolliinspektor tollialal ka karistamise funktsiooni. ToS § 335 järgi võib tolliinspektor ToS eeskirjade rikkumise eest karistada süüdlast korraldustrahviga kuni 200.-krooni, samuti võib tolliinspektor konfiskeerida sisseveeks keelatud ja tollivõimudele esitamata esemeid.⁴⁹⁾

Senini loendatud tolliinspektori ülesanded on kõik enam-vähem seondatud otsese tollimaksustamisega, kuid peale selle kuulub temale veel teda abistava ametkonna instrueerimine ja juhtimine.

6. Tollipunktid.

Tollipunktid ei kujuta enesest iseseisvaid administratiivüksusi (asutisi), nad alluvad oma tollipiirkonna tolliinspektorile ning isikliku koosseisult kuuluvad tolliinspektsiooni koosseisu, väljaarvatud, kus tollifunktsioone täidavad piirivalve ja politsei võimud.

Nened ülesanded on sätitud Majandusministri määrusega 8.XII.1936 (RT 1936, 101, 818-III, IV ja V osa). Selle järgi jagunevad tollipunktid kolme liiki: 1) tollipunktid, kus tollifunktsioone täidavad tolliametnikud, 2) tollipunktid, kus tollifunktsioone täidavad piirivalve võimud ja 3) tollipunktid, kus tollifunktsioone täidavad politseivõimud. Tollipunktide asukohad ühes tollivalve piirkonnaga on kindlaks määratud eelnimetatud Majandusministri määrusega - VI-das osas.⁵⁰⁾

---

49) Vt. ToS § 335, 336

50) " RT 1936, 101, 818-VI osa.

Nagu tähendatud, on kõigi tollipunktide ülesanded määratud eelnimetatud Majandusministri määruses, teotsevad aga vastavate tolliinspektorite juhiste järgi. Üldiselt olgu tähendatud, et tollipunktide peamiseks ülesandeks on reisijate ja nende kraami ning kaasasolete liiklemise vahendite tollipunktist läbilaskmine, mõnedes tollipunktides aga ka kaupade revideerimine ja üle piiri sisse- ja välja laskmine.

7. Tollindusala kaebeasutisi.

Tolliasutiste rakingusse kõrvalasutistena kuuluvad ka tollindusala kaebeasutised. Siia kuuluvad: 1) tolliinspektorid vaideinstantsina ja 2) Tollipeakomitee ja Riigikohtu Administratiiviosakond - kaebeasutistena.

Maksukohuslane-kaubakäsitaja mitte rahul olles tollimaksu määramisega võib esitada oma huvide kaitseks vastulause (vaide).⁵¹⁾ Vastulause on maksukohuslase nõue võtta asi veelikordselt arutamisele ja otsustamisele. Vastulause tollimaksude määramise asjus esitatakse vastavale tolliinspektorile, kes maksu määras, samuti ka juhul kui maksu määrajaks oli viimasele, või Maksude Talituse direktorile alluv ametnik.⁵²⁾ Kõigil eeltähendatud juhtudel esitatud vastulaused otsustab tolliinspektor.⁵³⁾

Tollinspektor vastulauseid lahendades ja otsustades teostab halduse sekundaarset eksekutiivfunktsiooni ja saabunud otsused on halduse jurisdiktsioonilised aktid.

---

51) MKS § 64

52) ib. § 65

53) ib. § 68, II lõige

Tolliinspektori, vastulausete puhul tehtud otsused ei ole lõplikud, Tolliinspektori otsuste peale võib kaevata Tollipeakomiteele. Tollipeakomitee kompedents ja asjaline allumus on sätitud MKS §§ 72 ja 79. § 72 allutab Tollipeakomiteele kaebused, mis esitatakse vastulausete kohta tehtud otsuste peale tollimaksude- ja tasude ning tolliasutiste poolt võetavate muude maksude, kui ka korraldustrahvide asjus. See on asjade loetelu, mille teistkordseks arutamiseks ja otsustajaks on kutsutud Tollipeakomitee teise astme kaebeasutisena.

§ 79 järele määrab, et kui inspektor keeldub arutamast asja, mis allub temale, või keeldub uuendamast vastulause tähtaega, või § 76 põhjal jätab andmata käigu kaebusele, siis võib kaevata Tollipeakomiteele.⁵⁴⁾

See norm sätib tolliinspektori protsessuaalse tegevuse kontrolli, mille allutab Tollipeakomiteele, mitte aga Maksude Talituse direktorile, kui otsesele kõrgemale ülemusele, väljaarvatud vast juhtum, kui inspektor keeldub arutamast asja, mis allub temale. Siin on MKS § 1 alusel võimalus alternatiivselt kaevata ka Maksude Talituse direktorile, kui otsesele kõrgemale ülemusele, kes teostab eelnimetatud § järgi järelvalvet tolliinspektori tegevuse üle.

Tollipeakomiteele superordineeritud kaebeasutise tollimaksustamise asjus moodustab Riigikohtu Administratiivosakond.

---

54) vt. MKS § 79

MKS järgi Maksu- ja Tollipeakomiteede otsuste peale võib kaevata Administratiiv-kohtu korras Riigikohtule ühe kuu jooksul arvates motiveeritud otsuse saamise päevast.⁵⁵⁾ Seega alluvad Riigikohtu Administratiivosakonnale edasikaebused asjus, mis on allutatud Tollipeakomiteele arutamiseks ja otsustamiseks ja mille kohta viimane on oma otsuse teinud. Peale selle on Riigikohtu Administratiivosakonnale allutatud kontroll Tollipeakomitee tegevuse üle. MKS lausub: " Kui peakomitee keeldub arutamast asja, mis temale allub, või jätab käigu andmata sisulise otsuse peale esitatud kaebusele, või keeldub uuendamast edasikaebe tähtaega, siis võib kaevata Riigikohtule kahe nädala jooksul, arvates peakomitee sellekohase määruse kättesaamisest."⁵⁶⁾ Kuid peab tähendama, et need MKS §§ 72, 79, 94 ja 97 loendatud juhtumid ei ole ainukesed, mille vastu kodanik vajab halduskohtuliku kaitset. Tollimaksustamise alal võib esineda palju haldusakte - tolliinspektorite ja Maksude Talituse direktori korraldisi ja otsuseid, mis võivad riivata kodaniku huvisid, kuid millede peale esitatavate kaebuste suhtes ei määra maksuseadused kohtulikku allumust. Nende juhtumite suhtes tuleb kasutada AKK.da, mille § 3 eeldab õiguskaitsse võimaldamist kõigile kannatanuile.⁵⁷⁾ Et viia maksustamisasi, mille kohtulik allumus sättimata Riigikohtuni, selleks tuleb kasutada eriteed. Akk. § 2 koos §§-ga. 4,5,6 määravad asutiste ja ametisikute allumuse Riigikohtu Administratiivosakonnale.

---

55) MKS § 94

56) vt. MKS § 97

57) vt. ka Probleem lhk.101

Tollimaksustamise alal on sellisteks ametisikuis Majandusminister ja Maksude Talituse direktor.⁵⁸⁾ Maksude Talituse direktor on otseseks kõrgemaks ülemuseks tolliinspektoritele. Kui tekib kannatanule tarvidus õiguskaitsse järgi tolliinspektorite korralduste vastu, mille kohtulik allumus maksuseadustes sättimata, siis võib ta kaevata AMS § 83 ja MKS § 1 alusel Maksude Talituse direktorile, kui otsesele kõrgemale ülemusele. Maksude Talituse direktori otsuse peale võib juba kaevata alternatiivsele kas Riigikohtu Administratiiv-osakonnale või Majandusministrile, kui otsesele kõrgemale ülemusele.⁵⁹⁾

Eeltoodust selgub, et tollimaksustamise alal kaebetasutised kujundavad kaks kaebeinstantside astmestikku. Ühe kaebeinstantside astmestiku moodustavad: 1) Riigikohtu Administratiivosakond, 2) Tollipeakomitee ja 3) tolliinspektorid, teise astmestiku: 1) Riigikohtu Administratiivosakond, 2) Majandusminister ja 3) Maksude Talituse direktor ehk alternatiivselt 1) Riigikohtu Administratiivosakond ja Maksude Talituse direktor.

Kokkuvõetult võime tolliasutiste rakingut kujundada skemaatiliselt järgmiselt:

- I skeem: 1) Majandusminister.
- 2) Maksude Talitus (tolliasjade büroo kaudu) eesotsas direktoriga.
- 3) Tolliinspektorid.
- 4) Tollipunktid.

---

58) vt. Probleem lhk. 101
59) vt. ka Protsess lhk.98

- II. skeem: 1) Riigikohtu Administratiivosakond.
2) Tollipeakomitee.
3) Tolliinspektorid.

- III skeem: 1) Riigikohtu Administratiivosakond.
2) Majandusminister.
3) Maksude Talituse direktor.
-